ELS BARS

DE LA MEUA INFÀNCIA I LA MEUA JOVENTUT

JOSÉ LUÍS MARTÍNEZ ÁNGEL

És complicat parlar de bars de la meua infància i la meua joventut perquè, com és natural, no era client habitual fins que vaig començar a tindre una certa edat. I eixos són els anys en què me'n vaig haver d'anar de Bocairent pels estudis i la "mili" i només tornava a casa dels meus pares durant les vacacions. Però, a pesar dels buits temporals, records sí que en tinc, i molts.

Potser que el local més volgut pel lloc tant especial, per les peculiaritats del propietari, o perquè va ser el primer lloc on vaig anar "a soles", amb els meus amics, era el bar de Domingo.

Domingo tenia una xicoteta indústria d'embotellat de sifons, a la que acudia ben sovint a canviar els buits per altres plens. Però Domingo també tenia un bar que era el meu lloc favorit per a prendre unes cerveses. I ho era per l'ambient del local en què ens sentíem com a casa. Domingo era un home curt en paraules (tampoc el seu fill Juan utilitza més de les necessàries) amb una personalitat i una manera de ser molt especial. Tan especial que ni tan sols s'anomenava Domingo. Molts anys després vaig saber Domingo era un malnom familiar. El seu nom de veritat era Anastasio.

Mai ens va servir més cervesa què ens convenia i, de vegades, quan volíem repetir una ració de les seues famoses faves bullides o qualsevol altra cosa "de picar", i li quedaven poques, ens deia que no, al·legant que vindrien altres clients a qui també els agradaven i li'n demanarien.

Domingo tenia aspecte seriós, poc donat a la proximitat, però sempre ens va tractar amb correcció, fins potser amb un cert afecte. Era un bar en què entraven tot tipus de clients i tots se sentien còmodes. Un lloc per a prendre uns vins o unes cerveses amb una "picaeta" que les acompanyara, i, sobretot, per a conversar.

No cal que perda el temps descrivint el local. Sobra que es passeu per l'actual "Bar Sifó", en Sant Roc, perquè a penes ha canviat amb el temps.

Per a mi el Bar Sifó, al què continue anomenant Casa Domingo, és un lloc especialment entranyable en els meus records, i un dels favorits dels meus fills o dels meus amics quan van a Bocairent, pel que té d'autèntic, i pel valor afegit de la qualitat de la seua cuina casolana.

El bar de **Solbes** era una altra cosa. Bar de la classe mitjana bocairentina, definint com a classe mitjana als treballadors de les empreses tèxtils de l'època. Era un lloc bulliciós, amb molts ambients dins del que era el local principal. Estaven les taules de marbre on els hòmens es jugaven l'honor i la consumició jugant al dòmino, o les que tenien tapets verds, on arriscaven alguns xavos en el «tute subastat" i altres jocs d'atzar.

També tenia una taula de billar en la què es jugaven partides clàssiques, i altres d'apostes que consistien en col·locar un plat xicotet, dels que s'usen amb les tasses de café amb llet, en el centre de la taula, i xicotetes figuretes (normalment peons d'escacs) estratègicament col·locades sobre la superfície. Es jugava amb les tres boles clàssiques, però si durant la partida es tombava alguna de les figuretes, l'infractor havia de pagar una penalització que depositava en el plat. Al final, el guanyador se'n portava tots els diners.

Bar Solbes.

A banda dels jugadors de qualsevol de les disciplines del lloc, estaven els mirons. Mirons actius que participaven com si fóra cosa seua; criticant amb vehemència a qui ho feien malament i lloant als que ho feien bé. Calia arribar prompte per a agafar plaça en alguna de les partides, però els tafaners sempre tenien lloc. El paradigma de disfrutar sense riscos.

També hi havia un xicotet reservat on jugaven a les cartes jugadors que buscaven més intimitat.

He conegut a diversos Solbes atenent al mostrador, i a diverses de les seues dones traginant en la cuina. Recorde un d'ells sent jo molt xiquet. Era Eustaquio Antonio Solbes Pérez, i es mereix una menció especial. Membre, com tota la seua descendència, de la comparsa de Marrocs, i aficionat a les manualitats, va ser el constructor durant prou anys de les famoses "Mahomes" de les festes de Moros i Cristians. Però la seua faceta menys coneguda és que va exercir com a cronista amateur dels fets més rellevants de Bocairent, que anava anotant en la seua llibreta.

En ella descriu amb tota precisió: l'aforament de la plaça de bous, detallant el nombre de seients per fila; relaciona natalicis i defuncions de la seua família, i anota fets significatius de la memòria de Bocairent. El seu últim apunt és de gener de 1960, quan jo tenia 18 anys i acabava d'ingressar en el Quarter d'Instrucció de Marina de San Fernando. Es pot consultar en la web d'Aculliber, 1.

Recorde que el bar, com altres de l'època, disposava d'una bomba situada en la paret, que aportava aigua de Seltz a una aixeta del mostrador.

El local era més gran que l'actual, perquè va perdre part de la superfície quan es va construir la finca on ara es troba.

Ca Solbes no era un dels meus bars de jove perquè, realment, no era el millor ambient per a nosaltres, però sí que ho és en l'actualitat, especialment per l'amistat tradicional amb Antonio, ara jubilat, i per la variació de les seues tertúlies, en les que es discutix de tot i es qüestiona qualsevol cosa, menys les errades del València CF, que sempre hauria de guanyar o haver guanyat. Eixos àrbitres!

En Ca Solbes sempre trobes alguna cosa atractiva per a "picar" o, si ho preferixes, ací estan les dones de la casa disposades a preparar-te les seues especialitats de cuina.

El bar sí que està molt reformat. Ara és molt més actual, asèptic i funcional, però, què volen que faça? Sempre recordaré l'antic, amb les seues col·leccions de bitllets de banc i altres curiositats penjades en les parets.

El Bar de **Chimo**, també era una altra entitat en aquells temps. Possiblement va ser el primer restaurant de Bocairent, i disposava d'algunes habitacions per a allotjar als escassos transeünts.

Quasi tenia categoria d'hotel, i el seu menjador i café tenien fama en la comarca.

Situat estratègicament en la plaça del mercat, llavors centre neuràlgic del poble, enfront de la posada el Sol i l'Ajuntament, el bar de Chimo era parada obligatòria dels visitants que venien a realitzar gestions de qualsevol tipus, i molt especialment, els dissabtes al matí, dia de mercat, i en les nits de danses. Com ho és ara.

Tampoc era un bar de jóvens i no solíem freqüentar-ho com a clients, però algunes vegades vaig anar amb mon pare. Recorde la figura de Joaquín, amb el que mon pare tenia una bona amistat, recolzat en la barra o servint algun client, i la de la seua dona, Teresa, aguaitant de tant en tant des de la cuina. El local s'ha modernitzat, però tampoc ha patit grans transformacions. És com era, o quasi com era.

Un altre bar d'èxit era el de **Victoriano Beneito**, el sogre de Juanjo "Fonda", situat en la plaça del mercat, al costat de la primera "Casa Chimo", però nosaltres no el freqüentàvem perquè era per a persones "més majors".

Ca **Conca**. Situada en el "Carrer Macarro" era xicoteta botiga que alternava els servicis propis d'un bar. Tenia la seua barra de fusta, amb la venda de begudes i d'alguns productes d'alimentació dels d'eixir del pas. Poc més puc dir del bar. Entrava gent que comprava i gent que consumia, però el que té d'especial per a mi és que el bar del «tio Conca», el iaio del meu amic Eladio Molina, era visitat quasi tots els dies per mon pare i per Jaime Calabuig, en una època que van tindre molt bones relacions personals.

Bar de Victoriano Beneito.

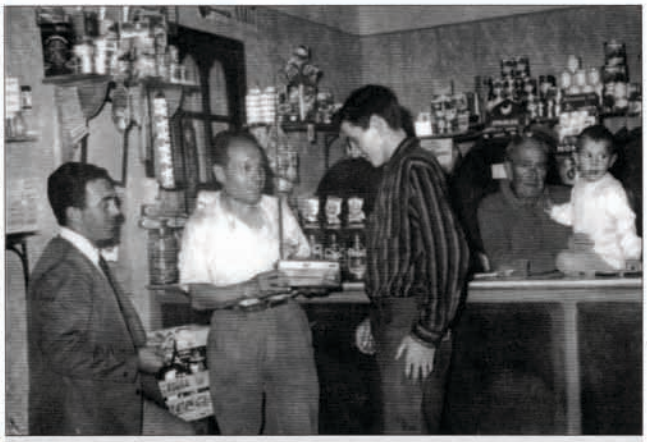

Ca Conca.

Bar de Pompa.

I en el Ravalet estava el bar de **Pompa**, just enfront de la tenda de Llinares. Era un local de reduïdes dimensions, on es servien begudes i també tapes de qualitat, com les seues apreciades gambes a la planxa.

Voldria destacar el **Casino**, "el casino dels rics". No era un negoci privat. Es tractava d'una societat que va publicar el seu reglament el 7 d'abril de 1931, amb les firmes de Francisco Beneyto, Sixto Belda, Demetrio Casa, Francisco Pascual, Manuel Asencio, i Juan Puerto.

Este reglament té un curiós pròleg que comença dient "Allà per l'any 1880, diversos jóvens de bon humor, entre els que predominava la representació genuïna de les famílies millor acomodades del poble, van formar en la localitat un centre recreatiu...» (El pròleg és més llarg). En l'article 3 diu "estarà terminantment prohibit en els seus locals les polèmiques polítiques i religioses..." L'article 4 concreta que "no es permetrà l'entrada a qui no siga soci...", però eximix d'esta prohibició "a forasters que estiguen de pas en la població un o més dies, no excedint estos de quinze...".

Pel tipus de socis que el freqüentava, és ben segur que el Casino va ser testimoni de negocis, intrigues i confabulacions, però també de grans amistats i d'excel·lents iniciatives. No vull estendre'm perquè no és el cas, però José Llorca va publicar una postal de Joan Beneyto, segellada en Köln l'1 de novembre de 1934, i dirigida a la Penya Valencianista. La direcció de destí era el "Casino de Bocairent". I no es tractava d'una penya del València CF, l'últim destí de la planta baixa.

Josep Daniel Climent, en el seu llibre "Enric Valor - Estudi i compromís per la llengua" cita la "Trobada a Alacant **de 1914?**, i diu: «en primer lloc convé destacar-ne l'editorial, que amb el títol «A Alacant» reflexionava sobre el significat de la participació de les terres del sud valencià en els actes de la Setmana Cultural. Per això subratllava que «esta Setmana ha marcat un moment de maduritat".

I més avant diu "De fet, el dia 29 arribaven a Alacant en autobusos i cotxes particulars més de dues-centes persones que procedien de València, Castelló,

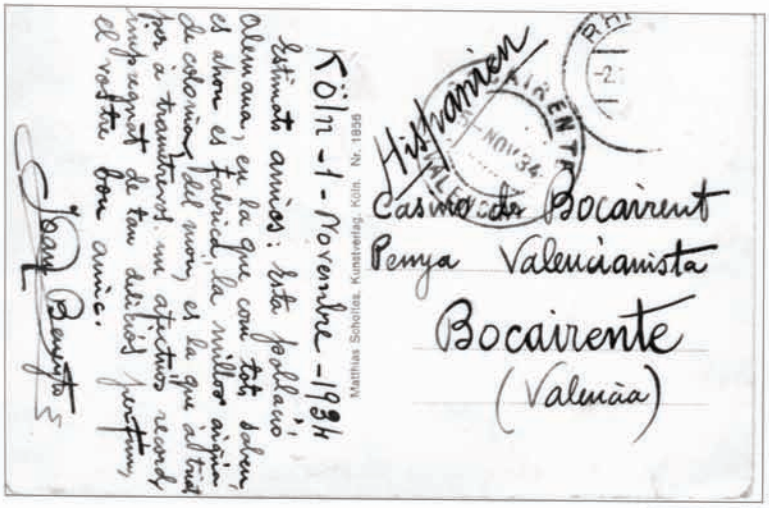

El Casino.

Xàtiva, Alcoi, Bocairent o Algemesí, que lluïen «gran nombre de banderes nacionals valencianes i repartien profusament fulles de propaganda valencianista». Tanque les cites i tornada a la narració original.

La planta baixa del bar, (estem en el Bocairent dels desnivells; ara les dos altures són independents, però llavors només s'accedia des del carrer del Ravalet), era un local rectangular amb mostrador alt i corregut, paral·lel a la fatxada principal, entresolat a l'esquerra i escala d'accés al primer pis a la dreta. Estava moblat amb taules de marbre rectangulars i redones amb potes de ferro, cadires, butaques corregudes en les parets laterals, i congestionat pel fum de tabac i l'olor de sépia a la planxa. Puc assegurar que en les nits d'hivern, portes i finestres tancades i vidres entelats pel fred de l'exterior, hi havia vegades que no es distingia bé l'altre extrem del saló.

Temps aquells en què no sabíem que ens moríem per eixes coses!

Era el lloc de reunió d'empresaris locals del tèxtil, de titulars de qualsevol altre negoci, i d'eixa població que vivia en terra de ningú, entre "els rics" i "els pobres" segons l'argot de l'època de la societat bocairentina: administradors, funcionaris d'ajuntament, encarregats de fàbriques, etc.

El casino estava atés, controlat, i regit per Rosario i Angelita, dos germanes que portaven el negoci amb orde i autoritat i que, per tractar-se d'una societat, es donava la paradoxa que eren empleades dels seus clients.

Rosario era una dona extravertida i visceral que posava ferms als clients si infringien alguna norma, i que, ja ho he dit altres vegades perquè em feia molta gràcia, no dubtava a advertir en veu alta a la "xica de la pel·lícula» que el galant portava perverses intencions. Ho feia cridant des de la part alta del cine Avenida i, lamentablement, la «xica» no solia fer-li cas i passava el que passava.

Però tota la seua exuberància en gestos i paraules no aconseguia emmascarar el fet de que Rosario era una bona persona, molt capaç de demostrar afecte. Afecte com va fer amb mi i amb tota la seua clientela durant tota la seua vida. L'última vegada que la vaig veure, fa dos o tres anys en la porta de sa casa, havia envellit, però els seus ulls conservaven la força i la llum dels anys que jo recorde.

Angelita era més discreta, més agraciada físicament i, possiblement, amb més caràcter que la seua germana. Jo anava de xiquet acompanyant mon pare, i algunes vegades, ja com a consumidor independent, sent jove.

El que sí que visitàvem prou sovint era el saló del primer pis. Diàfan, amb butaques ben entapissades i taula on es podia jugar als escacs, la seua taula de billar i, sobretot, les seues estanteries plenes de revistes antigues, especialment de «Blanco y Negro». Era un lloc molt especial per a mi. Com d'una altra època.

Ca **Corea**, en sant Roc, era una altra cosa. Local no molt gran, amb mostrador i fum, grans tonells al fons amb aixetes de fusta per a dispensar vi, i taules per a la clientela. Rodejat de prestatgeries plenes de llaunes de conserva sense data de caducitat. Jo mai el vaig freqüentar com a client de bar, però sí que anava amb molta assiduïtat a què m'ompliren de vi les botelles de vidre que usàvem per a eixe menester.

Pel que recorde, Ca Corea era el lloc preferit dels agricultors i del personal més humil del poble. I la paraula humilitat no la utilitze en sentit pejoratiu.

Ca Corea.

Em referisc a les persones que treballaven en oficis diversos de menor qualificació, els que no pertanyien a col·lectius determinats, i els que no s'enquadraven en els diversos estaments i capes socials del poble.

La seua clientela era alegre, de rialla fàcil i, pel poc que recorde, era clientela de tertúlia, de parlar i riure. No recorde veure gent jugant ni a cartes ni a dominó. Segons m'han dit, els últims anys va ser freqüentat per un públic més jove i oferia, entre altres coses, creïlles al forn fetes amb l'antic forn del tio José Maria, que, per cert, estava en el mateix edifici on estava el bar.

Era habitual veure fora en el carrer els tonells plens de vi o vermut sostinguts amb pedres perquè no redolaren fins al Tint dels Vañó. Alguns xiquets llevaven el tap per beure el contingut amb canuts fets amb canyes del Riberet.

I com a escenari singular estava el bar de la **piscina del Tint**, acomodat en un buit de la roca que travessava la muntanyeta. Des de la part que donava a la piscina s'apreciava part del poble medieval, la zona de l'Ajub i el pont de darrere la Vila. Per l'altra banda "els tolls" del riu Clarià,la serra de Mariola, el cementeri i el pont del Riberet.

Els dies de glòria dels «bars més grans" eren les festes de Moros i Cristians quan, sortosament per a nosaltres no teníem televisió i fèiem vida al carrer. Les comparses preparaven diversions "de carrer" a base de cançons festeres, bromes i xirigotes. Algunes cançons van arribar a ser clàssiques, cantussant-les molt mesos després de passades les festes. Els espectacles eren singulars. Sempre per a fer riure com el famós "circo Maravillas", els instruments de canya de Solbes i altres de similars.

Part d'este l'espectacle estava en el carrer, entre acte oficial i acte oficial, però si feia molt de fred, plovia, o nevava, tot el món es refugiava en els bars més grans, en els que quasi era impossible moure's i respirar. Tan impossible com mantindre's al marge del que estava passant i no participar en els cants i les bromes.

Bar de la piscina del Tint.

Vull deixar clar que quan definisc els grups socials que anaven a un o altre bar, no vull dir que els bars foren excloents. Ni de bon tros. Es podia veure industrials en Solbes o a teixidors en el Casino, però la veritat és que cada un d'ells tenia el seu hàbitat particular en els diversos bars del poble. Pel que recorde, el bar de Chimo era el menys previsible. Diguem que era territori neutral.

I que es consumia? Era una època en què els bars amb cuina servien sépia a la planxa i algunes modestes exquisitats de l'època, com el fetge fregit, per exemple; però els consums més freqüents eren: gambetes salades, olives, escopinyes en vinagre, que llavors eren molt barats, faves, durícies, "sang en ceba", embotits o productes de la terra i papes, moltes papes i cacauets. Eixes papes que portava d'Alcoi Toni "el de Muro" tots els dies en eixos singulars recipients de metall que les conservava com a acabades de fer.

El progrés es va emportar per davant l'aigua de seltz que servien en els bars abans o després de quasi tot; els sobres de «litines» que abocàvem en la botella d'aigua amb tap i que agitàvem abans de beure-la, o les gasoses amb què ens obsequiaven les senyores majors i les mares dels nostres amics. I si l'aigua del got s'havia tret del pou casolà, que totes les masies i algunes cases del poble en tenien, era el súmmum de la frescor.

No ho lamente perquè la vida seguix i, en molts aspectes, per a millor, però, per descomptat, no canviaria la meua vida de jove per una altra, ni crec que els bars d'ara, tan higiènics, tan nets, on no es pot fumar ni escopir.

Perquè crec que és la meua obligació dir que no tot era bo i bonic. Recorde molt bé, i no són bons records, les escopideres dels bars. Lamente parlar d'elles, però, per al que no ho coneix, dir que estaven estratègicament situades en els cantons. Unes més luxoses i altres menys, segons el nivell del local, però sempre molt visibles.

Segur que m'he deixat algun bar, i no és perquè fora menys important en la cultura i la història de Bocairent, perquè tots ho han sigut: des del Casino fins Ca Corea. Si no els record és perquè no els visitava i, com he dit moltes vegades, jo no pretenc escriure ressenyes històriques. No em documente. Només escric records i impressions, que poden idealitzar o deformar la realitat, però que són això, els meus records. Bones festes d'estiu.

Part de les fotografies les he aconseguides en internet, publicades per Pepe Llorca i altres bocairentins. Unes altres me les han entregades familiars o amics dels propietaris o empleats dels bars. Gràcies a tots.